

ABD'İN İSLAM POLİTİKASI

Prof. Dr. Hasan KÖNİ*

The article traces the relations between USA and the Arab world with respect to Islamic and nationalist movements. Having focused on the terrorist activities, the article dwells on how American policy was driven by different power circles with different perspectives and thus had an unstable character. Various decision-making organizations, media and the lobbies as well the president and the Congress, make the foreign policy decisions instable and conflicting. Author concludes the article with an analysis on how Islam affects US foreign policy towards different Arab countries.

Giriş:

Sovyetler Birliği çökene kadar siyasal İslam konusunda uluslararası ilişkilerde pek araştırma, makale, kitap yayınlanmazdı. Sovyetlerin çöküşünü gerçek olarak 1985 civarında kabul edersek siyasal İslam konusunda yoğun yazıların bu dönemden sonra başladığı ortaya çıkar. Siyasal İslam'ın önemini ortaya çıkaran iki önemli olay bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Orta Doğu'daki İsrail-Arap çatışmasıdır. 1948 yılından beri süre gelen bu çatışma Arap ülkelerinde reaksiyoner İslami grupların oluşmasına yol açmıştır. Ancak, Sovyetler Birliği'nin varlığı ve komünizm Batılı ülkeleri daha çok ilgilendirdiği için İslam'ın siyasi yüzüyle müslüman ülkeler ve genellikle bu ülkelerin askeri bürokrasileri uğraşmak zorunda kalmışlardır. Siyasal İslam'ı sıçratan olay, 1979 yılında Sovyetler'in İran Devrimi'nin tepkilerini önlemek üzere Afganistan'a girmesiyle başlamıştır. İran Devrimi'nden çok daha önceleri Gürcü asıllı Fransız yazar Helene Carrere D'Encause'un, Türkçe'ye, "Çatlayan İmparatorluk" adı ile çevrilen eserinde yazar, Sovyet İmparatorluğu'nda Orta Asya Türk müslümanları ile Rusların iyi geçinmediği ve bu imparatorluğun çökmekte olduğu yönünde iddialar ortaya atmıştır.

1979 Orta Doğu ve Yakındoğu müslüman ülkelerinin tarihi için dönüm noktası olmuştur. Amerikan elçiliğini basıp 400 elçilik mensubunu bir sene kadar rehine tutan İran bu hareketini Irak'la sekiz sene kadar savaşarak ödemiştir. Irak'ın savaşa girmesinde Suudi Arabistan ve Kuveyt paralarıyla, Fransa, Rusya, ABD, Almanya silah ve

* Ankara Üniversitesi, S.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

cephaneleriyle etkili bir rol oynamışlardır. İran-İrak savaşı daha sonra Körfez savaşının kapısını açacaktır. Hem İran-İrak savaşı hem Körfez savaşı ise Türkiye'nin karşısına PKK ve Kuzey Irak sorununu çıkaracaktır.

1979 yılının ikinci olayı ise Sovyetler Birliği'ne karşı ABD'nin Afganistan'daki İslami grupları desteklemesi olmuştur. Bu destek, aşağıda anlatacağımız gibi ABD, Suudi Arabistan, Pakistan ve hatta Çin'den gelmiştir. 1989 yılında Ruslar Afganistan'dan çekilirken Afganistan'da silahlı çatışma konusunda yetişmiş müslüman ülkelerin hepsinden gruplar oluşmuştur. Bu gruplar, Çeçenistan'da, Bosna'da Somali'de Sudan'da, Mısır'da Batılı dostlarının yanında ve karşısında dövüşmüşlerdir. Afgan militanları Batının yarattığı bir Frankeştein olmuştur.

Batı'nın Yakın Doğu'da yarattığı militan İslam Orta Doğu'da varolan militan İslam'ı denetimine almış-Hizbullah grupları gibi- ve etkinliğini Güneydoğu Asya'ya yaymaya başlamıştır. Amerikan Teröre Karşı Koyma Grubunun Başkanı elçi Michael A. Sheehan terörizme karşı koyma ile ilgili olarak Senato önündeki ifadesinde, İran, Suriye, Libya ve Irak'ın gözetim listesinde olmasına karşılık, bu ülkelerin terörizme direkt destek vermelerinde gerileme olduğunu belirterek asıl Pakistan'ın içindeki terör kaynaklarına dikkat çekmiştir.¹

Elçi Sheenan'a göre terörizmde ikili bir gelişme görülmektedir. Bunlardan ilki terörist gruplar iyi örgütlenmiş, mahalli ve bazı devletler tarafından desteklenme yerine belirgin örgüt yapısı olmayan yeni bir uluslararası bağla oluşmuş gruplara dönüşmüşlerdir. İkincisi terör eylemleri Orta Doğu'dan Güney Asya'ya kaymıştır.

Sheenan'a göre terörizmin Güney Asya'ya kaymasındaki başlıca neden Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgalinden sonra ve bunu takip eden on seneyi aşkın iç savaşın Afganistan'da hükümeti ve sivil toplumu yok etmesi olmuştur. Dünyanın her tarafından gelen savaşçılar ve silahlar bu bölgede dengeyi yok etmiştir. Afganistan'daki savaşlar Orta Doğu'daki diğer çatışmalara destek sağlanmasını doğurmuştur. Nihayet Taliban, Kuzey İttifakı'na karşı savaşmaya devam etmekte ve ülkenin her yerinde güç kazanmaktadır. Güney Asya, Kafkaslar'a ve Orta Doğu'ya destek sağlamaktadır.² Orta Doğu barış görüşmelerinden ümitli olan Orta Doğu devletlerinin teröristlere karşı tutumunu değiştirirken terörizm de coğrafya değiştirmiştir.

¹ Michael A. Sheehan; Sheehan Testimony on Counterterrorism and South Asia, US Department of State, International Information Programs, Washington File, 17 Temmuz 2000.

² Sheenan, a.g.m., s. 2

ABD terörizmin mali desteğini kırmaya çalışmaktadır. Bu konuda en çok şikayet edilen kimse bir zamanlar Afgan savaşında ABD adına çalışmış olan Suudi Arabistanlı Ussame Bin Ladin'dir. Washington, daha önceleri desteklediği Taliban'dan artık şikayet etmektedir. Taliban'ın Keşmir'de, Mısır'da ve Cezayir'de radikal İslamcı militanlara destek verdiği belirtilmektedir.

Sheenan'ın ifadesi resmi bildirimler ile gizli devlet eylemlerinin ne kadar çeliştiğini göstermektedir. Şimdi bazı belgelere dayanarak asıl durumu ve nedenlerini ortaya koymaya çalışacağız.

I - Arabistan-ABD İlişkisi

Petrol, II. Dünya Savaşı sonrasında Amerikan toplumunun bir sosyal olayı durumuna gelmişti. Yalta Konferansı'ndan önce Roosevelt Senatör Landis'in hazırladığı petrol ve Orta Doğu'da Amerikan çıkarları adlı raporu okumuştur. Bu metin daha sonraları Araplar ile Washington arasında kabul edilmiş bir manifesto durumuna gelecekti. Yalta dönüşünde kısa süre Mısır'da duraklayan Roosevelt Cidde'deki ABD'nin Konsolosu'na Suudi Arabistan Kralı ile bir randevu ayarlaması için emir vermiştir. Bu buluşma 14 Şubat 1945 günü ABD'nin kurvazörü Quincy'de gerçekleşmiştir.³ İki devlet adamı arasındaki konuşmalar bugün Quincy Paketi diye bilinen bir anlaşma ile sonuçlandı. Bu anlaşma beş önemli konu üzerinde kurulmuştu.

a) Suudi Krallığı'nın dengesi ABD için hayati bir çıkar taşıyordu. Krallık ABD'ye sürekli petrol sağlayacaktı. Bunun karşılığında Washington Suudi Arabistan'a kayıtsız şartsız güvence sağlıyordu. 1991 yılında ABD'nin Suudi'lerin yanında savaşa girmesi Quincy Paketi'nin bir sonucuydu. Petrolü araştırarak olan şirketler toprağın sahibi olmayacaklardı. Araştırdıkları alanları 60 seneliğine kiralayacaklardı. Anlaşmanın sona ereceği 2005 yılında kuyular ve üzerindeki materyel Suudi Arabistan'a geri verilecekti. Kraliyete ödenecek para varil başına 21 cent olarak saptanmıştı. Aramco şirketine verilen araştırma alanı 1.500.000 kilometre kare idi.

b) ABD sadece Suudi Arabistan'ın değil Adap yarınadasının güvenliğini de sağlayacaktı. Böylece ABD İran Körfezi'nin güvenliğinden sorumlu oluyordu. Zaten Suudi Arabistan bu bölgede başat güçlerden biriydi.

³ Louis, Blin, Le Petrole du Golfe, guerre et paix au Moyen-Orient, Maison-Neuve et Larose, 1996; Jacques Benoist-Mechin, Faycal roi d'Arabie, Albin Michel, 1975

c) İki ülke arasında ekonomik, ticari ve mali bir ortaklık kurulmuştu. ABD silah satışları karşısında petrol alımlarını arttıyordu. Suudiler bu anlaşmaya uygun olarak Amerikan devlet bonolarına zaman içinde 400 milyar dolar yatırmışlardır.

d) Bu yatırımlar karşılığında insan haklarını ileri sürerek bütün dünyayı sıkıştıran Washington, Suudi Arabistan'ın iç işlerine karışmayarak İslami rejim ihraç eden bu ülkeyi rahatsız etmemiştir. Gerçekte Suudi Arabistan Krallığı bir devrin İran'ı gibi, ahlaki açıdan savunulabilir bir ülke değildir.

e) Quincy Paketi'nin üzerine düşen tek gölge Filistin sorunu olmuştur. Kral'a Musevilerin Almanlar karşısında çektikleri ızdırabı anlatan Roosevelt'e karşı İbni Suud, Musevilere onlara baskı yapan Almanların evlerini ve topraklarını vermesini önermiştir. Fakir Filistin'e Musevilerin yerleşmesini bir türlü kabul etmemiştir.⁴ ABD, Arap yarımadasının yönetiminde Suudilere dayanmasına karşın İsrail-Filistin sürecinde Suudilere bundan böyle çok dar bir manevra alanı bırakacaktır. Bu dar alan içinde Suudiler İslamcı eylemlere destek verebilmektedirler.

Bu anlaşma bölgede İngiliz hegemonyasına son verecektir. ABD diğer Avrupa Devletlerini dışarda bırakarak Orta Doğu'ya yerleşecektir. Bu anlaşmanın diğer yönleri de bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Suudi Arabistan kullanılarak bölgede laik milliyetçi Arap devletlerinin ortaya çıkmaları denetlenecektir; ikincisi ise Suudi Arabistan korunarak İsrail'in güvenliği de sağlanmış olacaktır.⁵

II- Arap İslamcılarını Arap Milliyetçilerine Karşı

1950'li yıllar Mısır'da genç subaylar hareketiyle Arap milliyetçiliğinin ve daha sonra Pan-Arabizmin doğduğu yıllar olmuştur. Arap milliyetçiliği Batı emperyalizmine karşı olmuştur. 1948'de İsrail'in kurulması, Arapları bağlantısızlık hareketine itmiştir. Türkiye'nin İngilizlerin baskısıyla Bağdat Paketi'ni kurması pek başarılı bir girişim olmamıştır. Paktaki tek Arap ülkesi Irak'tır. 1956 savaşı İngilizleri Orta Doğu'ya geri döndürememiştir. Washington Mısır'ın yanında yer almıştır. Ancak, Sovyetler'in Mısır'ın yanında yer almaları, ABD'nin Asuan barajına mali yardım vermeyi reddetmesi ve Johnson'un Beyaz Saray'da Kennedy'nin yerini alması Mısır-Amerikan ilişkilerini geriletmiştir. 1966 yılında ABD'ye çağrılan Faysal, Amerikan yönetimini Sovyet taraftarı Nasır'a karşı uyarmış ve Yemen'de 1962'den beri solcu

⁴ David Holden and Richard Johns, The House of Saud, Pan Books, London, 1981, s. 137.

⁵ Richard Labeviere, Les Dollars de la Serreur: Les Etas-Unis et les Islamistes, Grasset, Paris 1999, s. 40.

cumhuriyetçilere yaptığı yardıma dikkate çekmiştir. Suudi Arabistan kralıcaı desteklerken Nasır 68.000 kişilik bir ordu ile Albay Sallal'i desteklemiştir. Arap dünyasında Mısır, Irak, Suriye, Tunus ve Cezayir gibi solcu laik rejimler gelişmiştir. 1970'lerde Pan-Arabizmin yanında Arap sosyalizminden bahsedilir olmuştur. Nasır tutucu Arap rejimlerini ve onların içinde yer alan emperyalist üsleri ortadan kaldırmaktan söz etmektedir. Bu durum karşısında İsrail'liler tutucu Araplarla ilişki kurmayı tercih etmişlerdir.⁶ 1967 Arap-İsrail savaşından sonra batıdan ithal edilen laik, milliyetçi modelin bu savaşlara neden olduğu Doğu ve Batı Arap ülkelerinin omuz omuza savaştığı ileri sürülmüştür. 1967 savaşından sonra İslamcı Araplar siyasal sahneye büyük bir gürültü ile gireceklerdir. Bu Arapların, derneklerin, birliklerin arkasında Müslüman Kardeşler Örgütü vardır. Hassan el-Banna ve Sayed Kutb'un kurduğu Müslüman Kardeşler Örgütü hak ve hukukun birleştiği 'tevhid' ilkesi üzerine dayanmaktadır. Suudilerin desteğiyle Kardeşlik Örgütü, 'Özel Düzen" adı altında gizli bir ordu kuracaktır. Kardeşler, Milliyetçi Nasır'a karşı Kral Faysal ve Amerikan gizli servislerince desteklenecektir.⁷ Bu destekle güçlenen Müslüman Kardeşler bugün Sudan, Yemen, Ürdün, Suriye, Filistin, Tunus, Cezayir ve Fas'ta kollar bulundurmakta ve Latin ABD, Siyah Afrika ve Güney Doğu Asya'daki İslamcı hareketlerin temelini oluşturmaktadır.

Müslüman Kardeşler'in ideolojik babalığını yaptığı İslamcı hareketlenme çok değişik ve heterojen bir yapılanma göstermiştir. Genel olarak İslamcı ideoloji reformu örgütlenmelere benzemektedir. Bu örgütlenme içinde İslamın temellerini Arap-Müslüman halkların sorunlarına bir çözüm olarak göstermektedirler. Böylece dünyadaki aşırı dinci gruplar kendi sektlerinin yaşamı üzerine yoğunlaşmakta çok sıkıştırıldıklarında siyasal şiddete veya terörist girişimlere başvurmaktadırlar.

Soğuk Savaş sırasında ve 1989 Lübnan savaşının sonuna kadar İslamcı ideolojiye sahip bu topluluklar kendi uluslararasına uygun stratejiler geliştirmeye çalışmışlardır. Bu stratejiler kendilerinin ülke rejimlerine karşıdır. 1990'dan itibaren İslamcı gruplar Orta Doğu'da çabalarını kabileler, büyük Arap aileleri veya savaşçıların etki alanlarında ve etnik yapılarda yoğunlaştırmaya başlamışlardır. İslamcı ideoloji, taktik olarak alternatif bir ulusal alan göstermemektedir. Ulusal alan göstermedikleri için müslüman devletleri belirli sınırlar içinde yöneten bütün rejimler meşruiyetlerini kaybetmektedirler. Böylece belli

⁶ Eric Rouleau, Jean Francis Held, Simone et Jean Lacouture, İsrail et Les Arabes, le 3e Combat, Le Seuil 1967, s. 116.

⁷ Richard Labeviere, a.g.e., s. 46.

bir toprak alanında milliyetçiliğe dayanan Kemalist, Nasirist ve Baasçı rejimler anti-müslüman komploları olarak görülmektedir. Ulusçu fikirler, inancı olmayanların ümmetin bütünlüğünü bölmek için kullandıkları şeytani bir fikir olarak kabul edilmektedir. Ulusçu olmayan yapılanmalar yeni uluslararası düzende Batı'nın işine gelen bir konum oluşturmuştur. Ulus devletin direnişi olmadan geniş pazarlar Batı'nın mallarına açık olacaktır. İngiltere bu gerçeği daha I. Dünya Savaşı öncesi keşfetmiştir. Orta Doğu'da etkin bir rol oynayan İngiliz istihbaratı 1915'de Çanakkale'yi geçememiştir ama Osmanlı İmparatorluğunu Orta Doğu'da yenerek çökertmiş, kendisine karşı ayaklanan Hindistan'ın müslüman kısmını Pakistan ve daha sonra Bangladeş diye ayırarak zayıflatmış ve İngiliz tekstil endüstrisine karşı çıkan Gandhi'den intikamını almıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD durumu farkederek müslüman ülkelerle; Türkiye, Suudi Arabistan, Pakistan, İran ile Sovyetler Birliğini çevrelemiştir. Ruslar'ın Vietnam'ına karşı Afganistan müslümanlarını kullanarak, doğuda Sovyetlerin işini bitirmiştir. Afganistan'daki savaş günümüzde Ruslar'ın geri çekilmesine karşın yeni bir stratejiyle canlanmış bulunmaktadır. Bu yeni strateji Zbigniew Brzezinski "Satranç Tahtası" adlı kitabında geliştirmiştir. Brzezinski'ye göre enerji sahaları ve doğal kaynakları nedeniyle önümüzdeki bin yılda ABD'nin birinci derecede ilgi alanı içindedir. Bu alan Balkanlar'ı Orta Asya ve Çin'i kapsamaktadır. Avrasya alanı içinde merkezi bir yer tutan Türkiye'nin yeniden güç kazanması için çabalar ancak 1996 yıllarında başlayacaktır. Yeni Avrasya stratejisi bu defa komünizme karşı değildir. Karşı olunan Ruslar'ın 19. yüzyılda olduğu gibi sıcak denizlere inmesini önlemektir. Bu stratejide önemli olan Türk, Suudi ve Pakistan'ın ve ileride İran'ın etki alanlarının sağlanışmasıdır. Bu arada İslamcı ideolojide de ilerlemelidir. Brzezinski ideolojik İslamı "belirli bir İslamcı kimlik" olarak tanımlamaktadır. Eğer bu belirgin İslamcı kimlik gelişmezse Orta Doğu'da bir kaos ortamı yaşanacaktır. İslamcı kimliğe önem verilmesinin nedeni bölgenin bu kimlik altında küresel ekonomik yapının içine çekilmesi modeliydi. İslami kimlik bölgede etnik çatışmalar ve siyasal dengesizlikler yaratacak ve Orta Asya bölgesine ABD tam olarak yerleşecekti. Türkiye'yi menteşe devlet, bölgesel güç olarak öven Brzezinski aslında "İslami kimliğin" babasıydı.

Brzezinski'nin Amerikan Güvenlik Konseyine kabul ettirdiği amaç Rusya'nın Orta Asya'dan silinmesiyle ilgiliydi. Bu nedenle Basra Körfezi Krallıklarında bastırılan binlerce Kuranı Kerim silahlarla birlikte Özbekistan'a, Tacikistan'a ve Türkmenistan'a sokuldu. ABD İslam kaldıracını kullanarak ilerisinin bu önemli alanına siyasal dengesizlik sokuyordu. Siyasal dengesizlikleri Amerikan gücü çözecek ve bu bölgeye Orta Doğu'da yaptığı gibi çözüm üretici olarak oturacaktı. Orta Doğu'da

olduğu gibi Orta Asya'da ulusçu orta sınıflar var olmadığı için orta ve uzun dönemde Amerikan yatırımlarıyla mücadele edecek Washington'a göre İslam kapitalizm içinde eriyebilirdi, İslam, milliyetçi hareketlerin anti-dozunu oluşturuyordu ve sosyalizmin geri dönüşüne karşı bir kaleydi; kısacası İslam yeni liberal düzenin kaçınılmaz müttefikiydi.

"Cihad'a karşı McWorld" yani Cihad'e karşı Macdonald's dünyası adlı eserinde bir yazar Cihad ve Macdonald's dünyasının ortak bir noktası olduğunu söylüyor. Yazara göre her ikisi de ulus devletin egemenliğine ve demokratik kurumlarına karşı ortak savaş veriyorlar. Sivil toplumu yeriyorlar, demokratik vatandaşlığa karşılar ama söylediklerinin karşısında alternatif demokratik kurumlar önermiyorlar. Ortak noktaları sivil özgürlüklere karşı olmaları.⁸

ABD'nin militan İslam'a karşı tutumunu yansıtan en iyi araştırmalardan birisi eski CIA ve Rand Corporation araştırmacısı Graham Fuller. Fuller 1995'te bütün Avrupa büyükelçiliklerine gönderilen: "Cezayir Geleceğin İslam Devleti olacak mı?" adlı raporun yazarı. Fuller'in analizlerinin 1996 yılına kadar Orta Doğu bölgesinde ABD'nin politikasını yönelttiğini belirtmekte yarar olduğu kanısındayız. Fuller raporunda: "... İslamcılığın komünizme benzemediğini, yönü ve merkezi bir planı bulunmadığını, İslamcı politikanın direkt olarak mahalli geleneksel kültür çerçevesinde oluştuğunu belirterek İslamcı hareketlerin çok çeşitlilik gösterdiğine dikkati çekiyor. Anti-demokratik olma İslamcı hareketin doğasında yok ve demokratikleşme zamanla hareketin içinde geliyor diyen Fuller, gelecek yıllarda İslamcı hükümetlerin çeşitli şekiller alarak Orta Doğu ülkelerinde çoğalacağına işaret ederek onlar Batı ile: Batı, İslamcılarla yaşamayı öğrenecektir..." demektedir. Fuller, Cezayir'deki İslamcı rejimin ABD'nin tüm özel yatırımlarını kabul edeceğini ve ABD ile ticari ilişkilere girebileceğini açıklıyor.⁹ Fuller, İslamcılar'ın Pazar ekonomisine "doğal bir eğilimleri" belirterek, İslamcılar'ın Amerikan Arco petrol şirketiyle kurdukları ilişkiye dikkati çekiyor. Sünni olan Cezayirliler'in diğer Arap müttefikler gibi Şii İran'a karşı ABD'nin yanında yer alacakları Fuller'in tahminleri arasında. Cezayir'in İslamcı yönetimi diğer Arap ülkeleri gibi uluslararası İslam bankalarının ağından faydalanacak. Al-Baraka uzun zaman Sudan'daki İslamcılar'a para sağlayarak Sudanlılar'ı müttefik gruba çektiklerini ve Cezayir'in de bu grubun içine çekilebileceğini söyleyen Fuller, Cezayir İslamcı yönetiminin diğer bir faydasının Arap dünyasındaki İslamcı hareketlere karşı dengeleyici bir rol oynayabileceğini ileri sürerek

⁸ Benjamin R. Barber, Jihad vs. MaWorld, Time Books, 1995, ss. 16-54.

⁹ Graham E. Fuller, Algeria, The Next Fundamentalist State?, RAND, Santa Monica, U.S., 1995.

NATO'nun güney komutasının doğu Akdeniz'deki buhran noktalarına Cezayir İslamcılığını kullanarak daha rahat müdahale edebileceğini söylüyor.

Cezayir İslamcılarının yurt dışında yaşayan başkanı Anuar Haddam'la Middle East Quarterly dergisinin yaptığı mülakatta kendisine Amerikan yönetiminden kimselerle görüşüp görüşmediği sorulduğunda, Anuar Haddam bu gibi kimselerle görüşmesinin kendi görevi gereği olduğunu söylüyor. Dergi bir başka sorusunda Cezayir'de yüzlerce Batılı'nın yaralanıp öldüğünü ancak hiçbir Amerikalıya zarar gelmediğini söylediğinde, Anuar Haddam, "Amerikalıların iyi istihbaratı var. Cinayetleri kimin işlediğini biliyorlar ve belalı alanlara gitmiyorlar", diyor.

ABD'nin Cezayirli İslamcılara karşı politikası 1998 yılında değişmeye başlamıştır. Cezayir'in askeri yönetimi bu tarihlere ABD'ye yaklaşarak ülkenin güneyinde bulunan yeni petrol ve doğal kaynaklarını Amerikan petrol şirketlerine açmıştır. NATO güney Avrupa kuvvetleri komutanı Joseph Lopez Ağustos 1998'de Cezayir Ulusal Halkçı Kuvvetleri komutanını ziyaret ederek Cezayir'le ABD arasında yeni bir süreç başlatmıştır. Bu yeni süreci bazı yazarlar ABD'nin Afrika'ya açılma stratejisine bağlamaktadırlar. Amerikan diplomasisi birden bire Angola'da Marksist Dos Antos rejimini desteklemeye başlamıştır. Güney Sahra'da bağımsızlık isteyen Polisario gerillalarına Cezayir'in yardım ettiğini bilerek Polisario gerillalarına destek vermeye başlamıştır.¹¹

ABD'nin 1998'de İslamcılara karşı değişen politikalarında Amerikan musevi lobisinin etkisini de gözönüne almak gerekmektedir. Musevilerin sünni İslam'a karşı tavır almalarında bazı önemli gelişmeler vardır. Bilindiği gibi İsrail kendilerine karşı silahlı çatışmaya giren Filistin Kurtuluş Örgütü'ne karşılık Fuller tipi bir İslamcı-uyuşmacı gelişme gösteren Müslüman Kardeşler'in bir ürünü olan Hamas'ı ve Hizbullah'ı desteklemiştir. 1990'larda Filistin Kurtuluş Örgütü'yle barış görüşmeleri yapılırken Hamas'ın aşırı İslam'a kayarak İsrail'e karşı çatışmaya girmesi ve Şii Hizbullah Örgütü'nün İran etkisine geçerek İsrail'le çatışmaya girmesi İsrail'in "yumuşak İslam" konusundaki fikirlerinin değişmesine yol açmıştır. İsrail'in fikir değiştirmesindeki ikinci önemli husus İtzak Rabin'in bir Musevi tarafından katlinden sonra iktidara gelen Netanyahu'nun aşırı sağ temsil eden politikasının "barış için

¹⁰ Middle East Quarterly, Eylül 1996: bilgi açısından Cezayir petrol bölgelerinde 7.000'den fazla ABDlinin yaşadığını belirtelim. Bu petrol bölgelerine Cezayirli İslamcıların şimdiye kadar hiçbir saldırıda bulunmadıkları bilinmektedir.

¹¹ Richard Labeviere, a.g.e., ss. 203-204.

güç" sloganına dayanmasıdır. Dış çevre güvenliği açısından 1996'da erken seçime zorlanan Netanyahu hükümeti düşmüş, yerine sosyal demokrat Ehud Barak hükümette iş başına gelmiştir. Amerikan politikasını değiştiren üçüncü faktör Rusya Federasyonu'nun İslamcılar'a karşı güttüğü ısrarlı savaş politikası olmuştur. 1994'de ilerde anlatacağımız şekilde ABD ve Batılılar Afganistan'dan sonra Çeçen bağımsızlık hareketine İslami güçlerin katılmasına izin vermişlerdir. 1996 yılında Rusya Federasyonu Çeçenler karşısında zor durumda kalarak General Lebed'le geçici bir barış anlaşması imzalamışlardı. Rusya'nın Orta Asya'da ve kendi içinde zor duruma düşmesi bu defa Çin'den korkan ABD'nin tekrar Rusya'yı desteklemesine yol açmıştır. Yeltsin'in yerine gelen Putin'le Çeçen savaşı kızışmıştır. Ancak bu defa Çeçenler'e İslami çevrelerden yardım gelememiştir. Öte yandan Putin Kafkaslar'da ve Orta Asya'da Rusya'nın elini güçlendirecek eylemlere girişmiştir. Amerikan Başkanı Clinton'un Putin'i ziyareti, Rusya Federasyonu Duma'sında konuşması Rusya'nın Orta Asya'da elini güçlendirmiş ve müttefiki Türkiye'nin Kafkas politikasına önemli bir darbe indirmiştir. Artık İslami güçleri Ruslar'a karşı kullanmanın sonuna gelinmiştir. Diğer Şii İslami güç İran ise zaten Rusya Federasyonu'nun yanında yer almıştır. ABD'nin amacı Rusya'nın nükleer güçlerini azaltarak 1972'de imzaladıkları nükleer silahları sınırlandırma anlaşmasına kendi koruyucu kalkanını kabul ettirme olarak görülebilir. Bu hususta dördüncü faktör Amerikan desteğiyle gelişen çatışmacı İslami güçlerin Afganistan içinden Afrika'ya, Sudan'a, Mısır'a, Lübnan'a el atmaları ve gerek Suudi Arabistan içinde gerekse Afrika'da Amerikan elçiliklerine karşı eylemlere girişmeleridir. 1998'de Nairobi'de ve Dar es-Salam'daki saldırılar Amerikan politikasını etkilemiş olmalıdır. Washington mecbur kalarak Sudan ve Afganistan'daki bazı hedefleri bombalamak zorunda kalmıştır. Kendi yarattığı Frankenstein patronunu ısırmaya başlamıştır.

III- Ussama Bin Ladin Faktörü

New York Federal mahkemesinin uluslararası tutuklama kararı verdiği bir numaralı halk düşmanı Ussama Bin Ladin'in geçmişini incelemek bize Amerikan politikaları konusunda gerekli açıklamaları getirecektir. 43 yaşındaki Suudi Arabistan'lı bir milyarderin oğlu olan bin Ladin kendisi de dolar milyardieridir. 7000 kişilik bir orduya komuta eden ve uluslararası bir mali imparatorluğun başında olan kişi için hikaye Sovyetler Birliğine karşı "kutsal savaşın" Afganistan'da verilmesiyle başlamaktadır. Ussama bin Ladin, diğer bir ifade ile kariyerine ABD adına Arap savaşçıları askere alarak başlamıştır. 1994 yılında Suudi vatandaşlığından çıkmasına karşılık Suudi Arabistan gizli servis-

lerinin başı Türkibin Faysal ile ilişkileri olan Ussama, Sudan ve Yemen'de savaştıktan sonra dostları Talibanlar'ın yanına sağınmış.

Ussama Bin Ladin'in Londra'da kurduğu Danışma ve Reformasyon Komitesinin başkanı Halit el-Fevaz kendisiyle konuşan bir gazeteciye şunları söylüyor: "... Eğer Bosna'da, Çeçenistan'da, Sudan'da, dünyanın herhangi bir yerinde bir kardeşiniz varsa, onun sorunları için elinizden geleni yaparsınız. Yiyecek verirsiniz, biraz gücünüz varsa silah gönderirsiniz veya silahlı adamlarla yardımına gidersiniz. Biz müslümanlar böyle düşünüyoruz..."¹²

Halit, Londra'nın ABD ile Arap dünyası arasında bir ilişki çizgisi olduğunu belirterek Ussama Bin Ladin'in özel jetiyle 1995 ve 1996 yıllarında İngiltere'ye geldiğini doğruluyor. Bugün Afganlıların giriştiği eylemlerin arkasında Bin Ladin'in izni var.

Bin Ladin mühendis babasıyla birlikte Arap lkelerinde önemli inşaatlar yapmışlar. En çok para kazandıkları ise cami inşaatları. Bin Ladin bu zenginlik çemberinden kaçarak İstanbul'a gelmiş. Burada İran'dan kaçmış zengin İranlı tüccarlarla tanışmış. Bin Ladin'in İstanbul'da Amerikan servisleriyle tanıřtđđı sanılıyor. ABD'nin Afgan mcahitlerine yardımı ve silahlı mücahitleri İstanbul'dan sevkettiği iddia ediliyor.¹³ 1980'lerde Bin Ladin, gönüllülerle birlikte -takma adı Abu Abdullah- Afganistan'a geliyor ve Pesavar'daki CİA görevlisiyle birlikte "tarafdarlar evi" diye bir örgüt kuruyor.

Bu rgt Pakistan-Afganistan sınırındaki onaltı İslami gerilla kampını yönetecektir. Afgan gerillalarına Amerikan silahları verilmeyeceği için Washington, Rusların Mısır'a sattđđı silahları Mısır'dan alıp yenileyerek Suudi Arabistan zerinden Afganistan'a sokacaktır.¹⁴ Gönüllüleri Pakistan gizli servislerinin himayesinde olan Hikmetyar yapmaktadır. Bin Ladin, Hikmetyar'ın hayranı olarak dini ve siyasi eğitimi Pakistan'da tamamlayacaktır. 1989'da Ruslar Afganistan'dan çekilince Amerikan Dışışleri Bakanlıđđı aşını uçtaki İslamcıları desteklemenin Afganistan'da kendilerine karřđı İran gibi bir rejimi dođuracađđını hissederek Afgan dini gruplarına yardımını azaltma yoluna gitmiştir. Burada Amerikan Dışışleri Bakanlıđđıyla CİA arasında bir anlaşmazlık

¹² Richard Labeviere, a.g.e., s. 105.

¹³ Labeviere, a.g.e., s. 107.

¹⁴ Pentagon'da özel izinle bir sene kadar çalışarak kendisine verilen belgelerle ABD'nin Sovyetler birliğini nasıl kerttiğini anlatan "Zafer" adlı eserinde yazar Mısır'dan alınan Sovyet silahlarının kalitesizliğine karřđık Afgan gerillalarının nasıl iyi çarpıştıklarını anlatıyor. Daha sonra ABD, Sovyetlerin helikopter taarruzlarına karřđı "stinger" füzelerinin Afganlara verilmesiyle Sovyet ordusunun nasıl çöktüğünü anlatıyor. Bkz.: Victory: The Reagan Administration's Secret Strategy That Rastened The Collapsa of the Soviet Union, New York, 1994 by Peter Schweizer, ss. 9-10.

olduğu anlaşılmaktadır. Afgan mücahitlerinin önemi konusunda çıkan anlaşmazlıkta CIA'nin Bin Ladin-Hikmetyar ilişkisinin desteklenmesi, Pakistan'ın Taliban'a verilen desteği sürdürmesi ve bölgede ABD'nin etkinliğinin artması konusundaki fikirlerinin baskın çıktığı anlaşılmaktadır.

Ussama Bin Ladin 1990'da Sudan'a gitmiş ve orada Ulusal İslami Cephenin başkanı Dr. Hassan el Turabi ile tanışmış ve 1992'de Kartum'a yerleşmiştir. Bin Ladin Afganistan'a silah satışlarına ek olarak Gülbettin Hikmetyar ile başlattığı afyon satışları hattını Sudan'da kurmuştur. Bu satışlardan önemli bir servet yapan Bin Ladin, Sudan'da bu paralarla lüks inşaat, anayollar, köprü ve havaalanları inşaatına girişmiştir. Daha sonra Kartum'da El-Şamal bankasını kurmuştur. 1992'de Afganistan'da Necibullah rejimi çökünce Hikmetyar ve Taliban grupları arasında iç savaş başlamış ve Afganların bir kısmı Sudan'da Hassan el-Turabi'nin yanına gelmiştir. Diğer Afgan-Arap savaşçıları Cezayirlilere katılmışlar ve önemli bir kısmı Mısır'daki Gama'a grubuna girmişlerdir. Suriye ve Libya'daki militan İslami gruplara katılanlar olmuştur. Bu Afganlaşmış Arap savaşçılarının bir kısmı uyuşturucu kaçakçılığı sayesinde Arap dünyasının iş alemine girmişlerdir.

Necibullah'ın Afganistan'da iktidardan düşmesi üzerine militan İslami gruplara yardımı kesen Suudi Arabistan 1994'de Ussama Bin Ladin'den rahatsızlık duyarak onu vatandaşlıktan çıkarmıştır. 1994'den sonra Mısır ve Suudi Arabistan'ın baskısıyla Sudan yönetimi Bin Ladin'i ülke dışına sürmek durumunda kalmıştır. Sudanlılar terörist Carlos'u Fransa'ya vermeleri gibi Bin Ladin'i Suudiler'e vermeyi önermişlerdir. İstihbarat başkanı Türki buna karşı çıkmıştır. 1996'da Bin Ladin Afganistan'da arkadaşı Hikmetyar'ın yanına dönmüştür. Bin Ladin Sudan'ı terk ettiğini ispat için CNN televizyonuna artık adil olmayan ABD ile mücadele edeceği konusunda bir demeç vermiştir. Ancak, Bin Ladin'in Körfez savaşında ABD'ye nasıl çalıştığını bilen hiçbir Batı ülkesi bu demeci ciddiye almamıştır. Taliban'la iyi ilişkiler kuran Bin Ladin onların işgal ettiği uyuşturucu yollarını gene Talibanların desteğiyle kullanıma açmıştır.

1996'da Londra'da toplanan İslamcı gruplar Trafalgar meydanında gösteri yaparak düşmanlarını Batı ve demokrasi olarak ilan etmişlerdir. Militan konuşmacılar İngiliz polisinin gözü önünde Amiral Nelson heykeline "Allahü Ekber" yazılı bir pankart asmışlardır. 1996'dan sonra Suudi Arabistan'ın militan İslam'ı desteklemesi azalırken Sudan, Mısır ve Pakistanlı İslamcıların İslami hareketlere desteği artmıştır. Bin Ladin'in kurduğu mali şirketler dünyanın dört bir yanında İslami hareketi desteklemişlerdir. 1997'lerde Bin Ladin Afgan uyuşturucu

sevkiyatının başı olarak Taliban'ların vazgeçemeyeceği bir kimse durumuna gelmiştir. Bin Ladin Afganistan'daki çalışmalarının yanı sıra Yemen'de çatışmalar içinde yer almıştır. 1998 sonlarına doğru Bin Ladin'in emrinde; Yemenli, Suudi ve Mısırlı Afganlar olmak üzere 5.000'in üstünde militan müslüman bulunmaktadır. Ancak Bin Ladin'in faaliyetleri Kral Fahd'ın yerine geçen yetmiş beş yaşındaki Prens Abdullah'ı rahatsız etmiştir. Samar kabilesinden gelen Prens'in kabilesi Irak, Suriye ve Ürdün'e yayılmış durumdadır.¹⁵ Prens aynı zamanda 40.000 Bedevi'den oluşan ulusal muhafızların başkanıdır. Ussama Bin Ladin'in Yemen'de Suudiler'e karşı olan kabileleri desteklemesi, ilerde Suudi rejimini sarsabileceğinin düşünülmesi Ladin'in terörist ilan edilmesine neden olup, Ladin de intikam almak için Nairobi ve Suudi Arabistan'daki Amerikan elçilik ve üslerini kendisine bu kadar hizmet karşılığı ihanet edildiğini düşünerek bombalamış mıdır? Bunu belki asla öğrenemeyeceğiz. Bilinen Ladin'in terörist ilan edilip Sudan ve Afganistan'daki üslerinin ABD tarafından bombalanmaya çalışılmasıdır.

III- Amerikan Dış Politikasında İslam

Bir yazar Amerikan dış politikasını milföy pastasına benzetiyor. Bu pasta içinde Amerikan gizli servisleri ile ortak çalışan ve karar verme mekanizmasını etkileyen "think tank"lar de var. Dışişleri, Ulusal Güvenlik Konseyi üyeleri, Savunma Bakanlığı, CIA, FBI gibi kuruluşlar var. Ancak Amerika Başkanı'nın dış politika kararlarında etkinliği büyük. Son sözü O söylemektedir. Amerika Başkanı'nın eşiti tek örgüt ise Amerikan Kongresi. Amerikan Kongresi ise etnik grupların etkisi altında birçok katmanlara ayrılmış durumda. Bazen CIA bürokrasisi, yürütme gücünü atlatarak "İrangate skandalı" gibi olayları kendi başına yaratabiliyor. CIA'nin bu cesurluğu bu örgütün başının sık sık değişmesine neden olabiliyor. Etnik, ekonomik, tematik ve dinsel lobiler ABD kongresinde cirit atıyorlar.

Son dönemlerde ABD'nin dış politikasında Latin Amerika ve Asya önemli bir yer tutuyor. Bu bölgelerin dış politika da önemli yer tutmalarının nedeni Latin Amerika'nın geniş tüketici pazarı ve Asya'nın petrol ve gazı. Amerikan Musevi lobisi ekonomik çıkarların önemini iyi bildiği için Türkmenistan, İran ve Türkiye arasındaki enerji ilişkilerini bozacak bir tavır sergilemekten kaçınıyor. Özellikle doğal gazı taşıyacak Amerikan petrol şirketlerini karşısına almamayı yeğliyor. Öte yandan, İran'ı düşman ilan eden Musevi lobisi, eski Yugoslavya savaşında müslümanları destekliyor ve Bin Ladin'in İranlı militanlarının Bosna'ya

¹⁵ Jean-Michel Foulquier, Arabie Saoudite-La Dictature Protegee, Albin Michel, Paris, 1995, s. 56-7.

sızmasına ses çıkarmıyor. Bütün bu davranışlar uluslararası politikanın normal olan davranışlarıdır.

Demokrasiyi savunan Amerikan basınının ise ABD'nin uluslararası alana askeri müdahalelerini destekliyor. Bütün bu değişken ve belirsiz yapılanma içinde ABD'nin siyasal İslama ve genel olarak İslam ülkelerine karşı politikasını belirleyen iki önemli konferans vardır.

Bu konferanslardan birincisi Dışişleri Bakanı yardımcısı Ermeni asıllı Edward P. Djerejian'ın 1992'de Washington'daki Meridian House'de verdiği "Amerika Birleşik Devletleri, İslam ve Değişen Dünya'da Yakındoğu" adlı konferans. İkinci Konferans Ortadoğu'dan sorumlu Dışişleri Bakanı Robert Pelletreau'nun 1994'de verdiği "İslam ve Amerika Birleşik Devletleri" adlı konferans.

Bush yönetiminin Yakındoğu sorumlusu olan Djererian'ın yukarıda adı geçen konuşması ABD'nin militan İslam karşısındaki ilk kez görüşlerini yansıması açısından önemliydi. Djererian, konuşmasında Cezayirli İslamcılarını kastederek: "...demokratik süreci yıkanlara karşı temkinliyiz.. tek kişi tek oy ilkesine inanıyoruz, ancak tek kişi, tek oy, ancak bir defa oy kullanılmasını desteklemiyoruz." demiştir.¹⁶ Bush yönetimi Cezayir'de gelişen durumu askerlerin olaya hakim olmaması karşısında yeniden değerlendirmişti. Askeri çözümün olasılığı ve şiddetin büyümesi karşısında ABD rejim tarafına ve İslamcılara uzlaşmalarını tavsiye etmiştir. ABD'nin 1992'deki amacı Arap-İsrail çatışmasını bitirmek ve İran Körfez petrolüne erişmektir. Djererian, Meridian House'deki konuşmasında İslam'ı Batı'yı rahatsız eden bir "izm" olarak algılamadıklarını, İslam'ın dünya barışını tehdit etmediğini belirtmiştir. Djererian İran'ı ve Sudan'ı kastederek militan İslamcı grupların ortak davrandıklarını ama ılımlı İslamcılarının bir örgütlenme içinde olmadıklarını söylemiştir. ABD'nin mücadele ettiği dini grupların aşırılık, şiddet, zorlama, terör, korkutma uygulayan gruplar olduğunu belirten Djererian ılımlı rejimlere karşı "haçlı seferlerinin" artık sona erdiğini kapalı olarak açıklamıştır.¹⁷

1992'de Meridian House'da yapılan konuşma ABD'nin siyasal İslam karşısındaki politikalarına bir açıklık getirmemiştir. Örneğin, Bush yönetimi, yapılan serbest seçimlerin sonucunda İslamcılar'ın seçimi kazanmalarının kendilerini nasıl etkileyeceğini belirlememiştir. ABD, Mısır ve Cezayir'de İslamcı hükümetleri kabul etmeye hazır mıdır? Militan İslam

¹⁶ Edward P. Djerejian, "One Man, One Vote, One Time," *New Perspectives Quarterly*, No. 3, Yaz 1993, s. 49.

¹⁷ Gene Bird, "Administration Official Assures Middle East the "Crusades Are Over" Washington Report on Middle East Affairs, Temmuz 1992, s. 29.

ve ılımlı İslam arasındaki fark belirsizdir. Djererian'ın ifadesinden anlaşılacak tek şey aşırı uçta olmanın, İslamcı veya Laik, ABD'nin kabul etmediği bir husus olmasıdır. Ancak, Bush yönetimi siyasal İslam'dan rahatsız olmuştur. 1992'de Mısır, İsrail ve Türkiye'ye silah akışı devam ederken ABD, İran ve Sudan'ın terörist faaliyetler içinde olmalarını ve Arap-İsrail barış sürecinde karşı durmalarını kınamamıştır.

Bush'un politikaları Clinton'u etkilemiştir. Clinton'un ilk döneminde Djererian Ortadoğu sorunlarından sorumlu devlet görevlisi olarak işine devam etmiştir. Bill Clinton 1994 yılında Ürdün Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada özetle; "bazı kimselerin inançlarımız ve kültürlerimiz nedeniyle İslam'a çatışacağımızı söylemektedir. Ancak, onların yanlış söylediklerine inanıyorum. Medeniyetlerimizin çatışmasını reddediyorum. İslama karşı saygılıyız." demiştir.¹⁸

Clinton ilk yıllarında zaten Körfez Savaşı'yla sarsılmış olan Arap ülkelerini üzerine gitmemiştir. Zaten, Clinton ilk yıllarında iç politika gelişmeleri ile meşgul olmuş ve dış politika düzenlemelerini Warren Christofer, Dışişleri Bakanı yardımcısı Strobe Talbott Lake gibi bürokratlara bırakmışlardır. Yeniden seçilen Clinton bu sefer Dışişleri Bakanlığı'na Madeleine Albright, Savunma Bakanlığına William Cohen, Ulusal Güvenlik Danışmanlığına Samuel Berger ve Strobe Talbott'u getirmiştir. Clinton'ın personel değişikliği dış politikada temel bir değişiklik yerine bir stil değişikliği getirmiştir. Clinton son üç yılda dış politikaya eğilmeyi yeğlemiştir.

Ortadoğu konusuna gelindiğinde ABD'nin politikası Arap-İsrail barış sürecinin gelişmesi, Arap yarımadasından petrol akışının sağlanması şeklindedir. Ancak, ABD'nin amaçları İran'dan ve Sudan'dan destek alan aşırı İslamcıların eylemleri yüzünden sarsılmıştır. Öte yandan Clinton yönetiminin izlediği demokrasinin yaygınlaşması ve pazar ekonomilerinin gelişmesi politikaları kuzey Afrika ve Arap ülkelerinde yankı bulamamıştır. Ortadoğu'da ABD'nin çıkmazı otoriter askeri rejimlerdeki değişiklikleri gerçekleştirmek için ayaklananların İslamcılar olmasıdır. ABD bir ihtilalci militan İslam'ın kendisine karşı dünya çapında bir üçüncü güç oluşturmasından korkmuştur. İslamcıların Mısır, Cezayir, Filistin, Tunus, Libya, Ürdün, Suudi Arabistan, Endonezya, Malezya, Pakistan gibi ülkelerde status quo'yu zorlamaları karşısında Clinton yönetimi Dışişleri Bakanlığı içinde bir grup kurarak İslam ve İslamcılık üzerinde politikalarını incelemeye almıştır. Bu grubun kararları hala gizli tutulmaktadır.¹⁹

¹⁸ Başkan Clinton'un Ürdün Parlamentosundaki Konuşması 26 Ekim 1994.

¹⁹ Pelletrau'nun görüşleri için bkz.: Symposium: Resurgent İslam, Washington, 1994, ss. 2-3.

İsraili yazar ve araştırmacılar ABD'nin İslamın bir kısmını kendi yanına çekme politikasına karşıdır. Örneğin bir İsraili araştırmacı ABD'nin iyi ve kötü İslam modeli ortaya koyarken ılımlı İslamcılar'dan ne anladığını iyi belirlememesinden şikayetçidir. Bu yazara göre ABD köktenci İslam'ı iyi bilmemekte ve İslamcılığı bir reform hareketi olarak görmektedir. Bu düşünce tarzı gelecek on yıl içinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı tehlikeye atacaktır.²⁰

ABD'nin İslam'a ve militan İslam'a karşı politikasının oluşmasında zaman zaman ABD Musevi lobisi ve İsrail önemli bir rol oynamıştır. Bir İsraili yazara göre Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Orta Doğu barış süresinde İsrail'in karşısında yer alan İslamcı köktencilik yaşamsal bir düşman olarak görülmüş, Avrupa ve ABD'nin kamuoyu İsrail'in yanına çekilmeye çalışmıştır.²¹ İsrail'in öldürülen Başbakanı Yitzak Rabin "İslamcı Tehdide" dikkati çektikten sonra İran'ın, Moskova'nın eskiden olduğu gibi önemli bir tehdit oluşturduğunu söylemiştir.²² İsrail eski Başbakanı Şimon Peres bu konuda daha açık konuşarak: "komünizmin çöküşünden sonra İslamcı köktencilik zamanımızın en büyük tehdidi olmuştur." demiştir.²³ yapılan araştırmalarda bazı Dışişleri memurları ABD'nin yalnızca kendi çıkarlarını takip ettiğini ifade ederken bazıları Dışişleri'nin algılamaların geniş ölçüde Musevi lobisinin görüşlerinden etkilendiğini belirtmişlerdir. Clinton'un Irak ve İran'a uyguladığı "çifte çevreleme" politikası ve 1995'de İran'a ticaret ambargosu uygulaması, bir yazara göre Musevi lobisinin etkisidir.²⁴ ABD'nin Musevi lobisi İran, Irak ve Suriye içindeki İslami gruplar için aynı çabaları göstermiştir. Özellikle aşırı sağcı Netanyahu hükümeti sırasında Ortadoğu barışı için güç politika öneren bir politikası güden İsrail'in anti-İslamcı argümanlarında artış olmuştur. Ancak, İsrail de ABD gibi Ortadoğu barış sürecine karşı olan İran, Irak'a ve Suriye'ye yüklenmiş, Pakistan, Afgan Talibanları ve Suudi Arabistan konusunda herhangi bir propaganda yapmamıştır.

²⁰ Martin Kramer, "İslam Versus Democracy" Commentary, Ocak 1993, s. 39.

²¹ Haim Baram, "The demon of İslam" Hiddle East İnternational, Aralık 1994, s. 8.

²² New York Times, 23 Şubat 1993.

²³ Nw York Times, 21 Ocak 1996.

²⁴ Arthur Lowrie, "The Campaign Against İslam and American Foreign Policy, Middle, East Policy, Eylül 1995, ss. 215-216.

SONUÇ

Pelletrau'nun bir konuşmasında belirttiği gibi Ortadoğu'daki değişik yapılardaki devletlere karşı ABD değişik politikalar izlemektedir. 1994'lerden başlayarak Amerikan hedeflerinin bazı saldırıları ABD'nin desteklediği Sünni Afgan grupları tarafından gerçekleştirilmiş olsa bile ABD, Rusya'ya karşı Afganistan'da ve Çeçenistan'da kullandığı bu gruplara karşı bir davranış uygulamak istememektedir. ABD'yle işbirliği yapan Sünni İslam ABD'nin yeni dünya düzenini Ortadoğu ve Asya'ya yaymasında etkili olmuştur. Destabilize olan alanlara ABD gelerek denge sağlayıcı rolünü oynamaktadır. Yeni yükselen pazarlar Türkiye dahil Ortadoğu ve Asya bölgesindedir. ABD'nin yüklendiği ülkeler İsrail'in yoğun etkisiyle Ortadoğu Barış Sürecine karşı olan İran, Irak, Libya ve daha az bir biçimde Suriye gibi ülkelerdir. Şii köktenciliklerinin uyuşmazlığını karşısına almış olan ABD, Bin Ladin gibi kendisinin yarattığı Frankesteinlere karşı nispeten son dönemlerde sesini çıkarmaya başlamıştır. ABD'nin kendi çıkarlarına göre sık sık değişen politikaları İslam'a karşı tutumu Türkiye ve Mısır gibi laik ülkelerin iç politikalarında zorluklar yaratmaktadır. Ortadoğu'da petrol ve köktenci İslam olduğu müddetçe bu bölge büyük güçlerin oyunlarına sahne olmaya devam edip halkları ızdırap çekecektir.